

UOT 327

SABİR MƏMMƏDLİ

*Bakı Dövlət Universiteti, Jurnalistika fakültəsi,
Beynəlxalq jurnalistika və informasiya siyasəti kafedrasının professoru,
siyasi elmlər doktoru
ORCID ID: 0000-0001-9176-2569
sabir.rm@mail.ru*

EHAB İSMAEL

*Bakı Dövlət Universiteti, Jurnalistika fakültəsi,
Beynəlxalq jurnalistika və informasiya siyasəti kafedrasının doktorantı
ORCID ID: 0009-0002-3089-5530
ehab.ismael.mohamed@bsu.edu.az*

“X” PLATFORMASI (KEÇMİŞ “TWITTER”) ÜZƏRİNDƏN DİPLOMATİK GEDİSLƏRİN MÜASİR XARİCİ SİYASƏTƏ TƏSİRİ

DOI: <https://doi.org/10.36719/2708-065X/114/132-138>

Bu gün rəqəmsal olaraq bir-birinə bağlı dünyamızda X (keçmiş Twitter) artıq tək-cə fikir paylaşmaq üçün bir platforma deyil, ölkələrin diplomatiya aparmaq üçün istifadə etdiyi vacib bir alətə çevrilib. Bu məqalədə dünya liderləri, hökumətlər və diplomatların X-dən istifadə edərək mesajlar paylaşıqları, ictimai rəyə təsir etdikləri və xarici siyasət qərarlarını birbaşa formalaşdırdıqları araşdırılır. Gündəm təyini, çərçivələmə və yumşaq güc kimi anlayışlardan istifadə etməklə, bu tədqiqat izah edir ki, X sadə bir platformadan daha genişliyə çıxıb və indi siyasi təsir və qlobal ünsiyyətin əsas hissəsidir. Məqalədə real nümunələr əsasında Donald Trampın Şimali Koreya ilə bağlı birbaşa tvitləri, Çinin COVID-19 zamanı apardığı rəqəmsal diplomatiya və həm Rusiya, həm də Ukraynanın müharibə zamanı X-dən necə istifadə etməsi hərtərəfli şəkildə araşdırılır. Bu hallar göstərir ki, X diplomatiyası çox sürətli, birbaşa və bəzən də aqressiv ola bilər. Eyni zamanda, bu məqalədə saxta xəbərlər, deepfake videolar, onlayn təbliğat və medianın etibarlılığına necə təsir etdiyi kimi problemlərdən də danışılır. Nəticə olaraq, məqalə bildirilir ki, X diplomatiyası ölkələrin bir-biriləri ilə açıq şəkildə necə danışdığını dəyişdirib. Bu sahədə daha yaxşı media savadlılığına, platformalar üçün qaydalara və liderlərin sosial medianı ağılla istifadə etməsi üçün yeni yanaşmalara ehtiyac olduğu vurğulanır.

Açar sözlər: X diplomatiyası, rəqəmsal diplomatiya, xarici siyasət, sosial media, ictimai rəy, yumşaq güc, onlayn təbliğat.

Giriş. Bu gün xarici siyasət artıq sadəcə qapalı qapılar arxasında baş vermir. Rəqəmsal platformaların, xüsusilə də X (keçmiş Twitter) kimi sosial medianın yüksəlişi ilə diplomatiya elə bir sahəyə keçib ki, burada qlobal auditoriya hadisələrə reaksiya verə və bəzən prosesə təsir edə bilər. Bir çox prezidentlər, nazirlər və diplomatlar bu platformadan tək-cə fikirlərini bildirmək üçün deyil, həm də milyonlarla insana birbaşa mesaj göndərmək üçün istifadə edirlər [14]. X platforması hökumətlərə və liderlərə ənənəvi medianın filtrləri olmadan birbaşa ünsiyyət imkanı verir. Bu sürət və açıq platforma onlara öz mövqelərini daha rahat ifadə etməyə, böhran anlarında tez reaksiya verməyə və beynəlxalq debatlarda fikirlərini paylaşmağa imkan yaradır. Amma bununla yanaşı problemlər də gətirir. Yanlış başa düşülən mesajlar, emosional tvitlər və ya onlayn təbliğat diplomatik gərginlik yarada və ya ictimaiyyəti çaşdırmağa bilər [1]. Təhlillər X-in müasir diplomatiyanın təbiətini necə dəyişdirdiyini real hadisələr üzərindən göstərir. Eyni zamanda, araşdırmalar bu fəaliyyətlərin “yumşaq güc” və “çərçivələmə” kimi nəzəriyyələrlə əlaqəsini göstərir və rəqəmsal diplomatiyanın beynəlxalq münasibətlərdə necə güclü bir alətə çevrildiyi izah edir [15].

1. Nəzəri bünövrələr: medianın siyasəti necə formalaşır. Media yalnız xarici siyasət haqqında xəbər vermir, həm də onu qurur. Bu güclü amilləri izah edən üç əsas nəzəriyyə var:

a. böhran zamanı gündəmin təyin olunması. COVID-19 pandemiyası dövründə media tərəfindən təhlükəli problemin mahiyyətinin işıqlandırması qlobal siyasətin diqqət mərkəzinə kəskin şəkildə dəyişdi. Yoluxma göstəriciləri, vaksinlərə çıxış və karantin başlıqları ictimai və diplomatik gündəmi zəbt etdi [2]. Nümunə: Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının dünya miqyasında yayımladığı mətbuat konfransları liderlərin necə reaksiya verdiyini və necə ünsiyyət qurduğunu formalaşdırdı.

b. çərçivələmə nəzəriyyəsi təcrübədə. Fərqli ölkələr pandemiyanı müxtəlif şəkildə çərçivələdilər:

- Çin bunu dövlət nəzarəti və elmin qələbəsi kimi təqdim etdi [2].

- ABŞ isə, Tramp administrasiyası dövründə, pandemiyanı tez-tez xarici problem kimi təqdim etdi və onu “Çin virusu” adlandırdı, bu isə diplomatik gərginliyi artırdı.

c. ictimai səhiyyə vasitəsilə yumşaq güc. Cənubi Koreya və Tayvan pandemiya dövründə qlobal mediada uğur nümunəsi kimi təqdim olunaraq yumşaq güc qazandılar və beynəlxalq imiclərini gücləndirdilər.

2. *Diplomatiyada ənənəvi və rəqəmsal medianın qarşılaşdırılması*

a. ənənəvi media: hələ də təsirlidir. “BBC”, “Al Jazeera” və “France 24” kimi ənənəvi media qurumları hələ də qlobal diplomatiyanı formalaşdıran narrativləri çərçivələməyə davam edirlər. Nümunə: “BBC”-nin Suriyada kimyəvi hücumlarla bağlı apardığı araşdırma reportajları BMT müzakirələrində istifadə olunub və hərbi müdaxilə ilə bağlı ictimai rəyə təsir göstərmişdir [12].

b. rəqəmsal media: real vaxtda diplomatiya. Rəqəmsal media süzgəcdən keçməyən sürətli diplomatiya imkanı yaradır: Əfqanıstandan ABŞ qüvvələrinin 2021-ci ildə çıxarılması zamanı X dünyaya informasiya yaymaq üçün əsas vasitələrdən birinə çevrildi. Həm ABŞ hökuməti, həm də Taliban real vaxt rejimində öz bəyanatlarını və yenilikləri paylaşmaq üçün X-dən istifadə edirdi, bəzən bu paylaşımalar ənənəvi xəbər kanallarından daha tez yayılırdı. Taliban sözcüləri, məsələn, Zabi-hullah Mücahid, hərbi hərəkətlər və siyasi mesajlar haqqında tvitlər yazırdı, onlar Kabula yaxınlaşdıqca və nəhayət şəhərə daxil olduqca bu mesajlar artdı. Bu tvitlər Talibanın gücünü göstərməyə, dəstək qazanmağa və dünyanın hadisələri necə görəcəyini formalaşdırmağa təsir edirdi [12].

Eyni zamanda, ABŞ Müdafiə Nazirliyi və Dövlət Departamentinin rəsmiləri də evakuasiya prosesi, təhlükəsizlik tövsiyələri və baş verən hadisələrə reaksiya ilə bağlı məlumat vermək üçün X-dən istifadə edirdi. Bu sürətli və birbaşa kommunikasiya, hökumətlərin rəqəmsal dövrdə böhranları necə idarə etdiklərinin yeni bir formasını nümayiş etdirdi [6].

Talibanın X-də aktivliyi olduqca mübahisəli idi. Bir çox insanlar platformanı tənqid edirdi, çünki Taliban nümayəndələrinin azad şəkildə tvit yazmasına icazə verildiyi halda, ABŞ-dan olan bəzi siyasi liderlərin hesabları dayandırılmışdı. Bu tvitlərin təsiri böyük oldu – Taliban özünü təşkilatlanmış bir güc kimi təqdim edə bildi, mesajlarını birbaşa xalqa çatdırdı və ənənəvi medianın filtrindən keçmədən danışdı. Bu həm də ictimai rəyə təsir etdi, sosial media qaydaları ilə bağlı mübahisələr yaratdı və rəqəmsal diplomatiyanın müasir münaqişələrin bir hissəsinə necə çevrildiyini göstərdi [3; 17].

İranda isə həm etirazçılar, həm də hökumət Məhisa Əmini öldürülməsi ilə baş verən etirazlar zamanı Instagram və Telegramdan istifadə edirdilər ki, öz versiyalarını təqdim etsinlər. Aktivistlər tez yayılan videolar və fotolar paylaşırdı, hökumət isə etirazların xaricdən təşkil olunduğunu və təhlükəli olduğunu bildirirdi. Bu da onu göstərdi ki, sosial media rəqəmsal bir döyüş meydanına çevrilib, burada fərqli tərəflər ictimai rəyi və qlobal imici idarə etməyə çalışırdı [8].

3. *Müxtəlif vəziyyətlərə dair araşdırmalar: real dünyadan nümunələr*

a. Rusiya-Ukrayna münaqişəsi. Rusiya-Ukrayna müharibəsinin ilk günlərində Ukraynalı rəsmilər, o cümlədən Prezident Zelenski, X, Facebook və Telegram kimi platformalardan istifadə edərək dünyaya təcili hərbi və humanitar yardım üçün müraciət etdi. Zelenskinin “Biz azadlığımızı müdafiə edirik. Bizə silahlarla kömək edin, sanksiyalarla kömək edin” yazdığı bir tviti milyonlarla baxış topladı və Qərb siyasətçiləri ilə beynəlxalq media tərəfindən geniş şəkildə paylaşıldı. Bu, tez qərarların verilməsinə – məsələn, hərbi yardım göndərilməsinə və Rusiya banklarının SWIFT sistemindən çıxarılmasına – təsir etdi. Dünyanın müxtəlif yerlərində insanlar da Ukrayna xalqı üçün ianə kampaniyaları başlatdı, çoxu da sosial şəbəkələrdə gördükləri məlumatlara əsaslanaraq. Eyni zamanda, Rusiya da RT (Russia Today) və Telegram kanalları kimi öz rəqəmsal vasitələrindən isti-

fadə edərək əks-narrativ yaymağa başladı. Onlar NATO-nun genişlənməsi ilə müharibəni təhrik etdiyini iddia edirdi və işğala müharibə yox, “xüsusi əməliyyat” deyirdi. Bu mesajlar rusdilli bölgələrdə və Qərb mediasına inanmayan bəzi xarici auditoriyalar arasında geniş yayılırdı [18]. Lakin “The Guardian” və “Reuters” nəşrləri bu təbliğatın Rusiya dəstəqli şəbəkələrə bağlı olduğunu öz araşdırmaları ilə sübut etdilər [20]. Onlar göstərdi ki, Rusiyanın versiyasını yaymaq üçün botlar, saxta hesablar və hətta bəzi təsirli şəxslərdən istifadə olunur. Bu onlayn informasiya savaşı yalnız yerli əhaliyə deyil, həm də bütün dünyada kimin qurban, kimin günahkar olması haqqında ictimai rəyə ciddi şəkildə təsir etdi [14].

b. COVID-19 diplomatiyası. COVID-19 pandemiyası zamanı Çin bir çoxlarının “maska diplomatiyası” adlandırdığı təşəbbüs çərçivəsində fərdi qoruyucu vasitələr (PPE) və vaksinlər paylaşaraq xüsusilə Afrika, Şərqi Avropa və Latın Amerikası ölkələrinə yardım etdi [17]. Çin rəsmiləri və dövlət mediası X və digər platformalarda yardımın göndərilməsini, razılaşmaları və yerli rəsmilərin yardımını qəbul etməsini əks etdirən şəkillərlə dolu yeniləmələr paylaşdı. Bu tvitlər Çinin sürətli hərəkət edən və məsuliyyət daşıyan global güc imicini formalaşdırmaq məqsədi daşıyırdı. Paylaşım-larda tez-tez “həmrəylik”, “dostluq” və “heç kim geridə qalmayacaq” kimi sözlər işlədilir və bu ifadələr dünyanın müxtəlif ölkələrindəki Çin səfirlikləri tərəfindən də təkrarlanırdı.

Bu mesajların təsiri bəzi ölkələrdə güclü oldu. Məsələn, Serbiya liderləri Çinə açıq şəkildə təşəkkür etdi və həmin tvitləri paylaşırdılar, bu isə ölkədə Çin haqqında müsbət ictimai rəyi artırmağa kömək etdi. Digər hallarda isə bəzi Qərb analitikləri Çin hökumətinin bu yardımını yumşaq güc vasitəsi kimi istifadə etdiyini və virusun Uxanda ortaya çıxmasından sonra öz imicini yaxşılaşdırmağa çalışdığını bildirdi. Həmin tvitlər həm də böhran zamanı ABŞ və Aİ-nin yaratdığı narrativlərə qarşı çıxış etmək məqsədi daşıyan daha geniş söylərin bir hissəsinə çevrildi.

Eyni zamanda, Avropa İttifaqı “#StrongerTogether” (“Birlikdə Güclüyük”) kampaniyasına başladı. Bu kampaniya Aİ daxilində birlik ideyasını və pandemiyanın ilk dalğası zamanı ağır zərbə alan İtaliya və İspaniya kimi üzv dövlətlərə göstərilən yardımını önə çıxarırdı [5]. Aİ liderlərinin paylaşıdığı tvitlərdə tibbi qruplar, təchizat təyyarələri və birgə fəaliyyətlər nümayiş etdirilirdi ki, bu da Aİ-nin əvvəlcə yavaş hərəkət etməsinə dair tənqidlərin təsirini azaltmağa yönəlmişdi. Bu tvitlər ictimai etimadın bir qədər bərpaasına kömək etdi və İspaniya ilə İtaliyadakı yerli mediada geniş yayıldı. Həmin hashtag Avropa həmrəyliyini təşviq etmək üçün geniş istifadə olunsada, ilk mərhələdəki mənfi reaksiyaları tam aradan qaldıra bilmədi.

Ümumilikdə, həm Çin, həm də Aİ pandemiya dövründə diplomatiyanın bir hissəsi kimi X və oxşar platformalardan istifadə etdilər. Onların paylaşıdığı mesajlar beynəlxalq imicə, mediada işıqlandırmaya və bəzən tərəfdaş ölkələrdəki siyasi reaksiyalara real təsir göstərdi.

c. ABŞ-Çin ticarət müharibəsi. 2018–2019-cu illərdə Çin diplomatları X platformasından aktiv şəkildə istifadə etməyə başladılar ki, bu da əhəmiyyətli bir dəyişiklik idi, çünki həmin sosial media platforması Çinin daxilində qadağan olunmuşdu. Bu sahədə ən məşhur nümunələrdən biri Çin Xarici İşlər Nazirliyinin sözçüsü Zhao Lijianın ABŞ ordusunun koronavirusu Uxana gətirmiş ola biləcəyini ehtimalı irəli sürdüyü tvit idi. Bu paylaşım beynəlxalq ictimaiyyətdə şok effekti yaratdı və Çinlə ABŞ arasında ciddi diplomatik gərginliklərə səbəb oldu [3]. Amerika rəsmiləri buna sərt reaksiya verdilər, ittihamları rədd etdilər və bu tviti məsuliyyətsiz adlandırdılar. ABŞ Dövlət Departamenti hətta Çin səfirini çağıraraq rəsmi etirazını bildirdi [17]. Eyni zamanda, Çin dövlət mediası Zhaonun ifadə etdiyi bu versiyanı dəstəkləməyə başladı və oxşar iddiaları öz platformalarında təkrarladı. Həmin tvit dəfələrlə retvit edildi və sosial mediada sürətlə yayıldı.

Bu paylaşım təkcə şəxsi fikir deyildi, əksinə, “Qurd Döyüşçüsü diplomatiyası” (Wolf Warrior diplomacy) adlanan daha geniş strategiyanın bir hissəsi idi. Bu strategiyada Çin diplomatları sosial mediadan daha aqressiv şəkildə istifadə edərək həm ölkəni müdafiə edir, həm də tənqidçilərə hücum edirdilər [6]. Bir çox analitiklərin fikrincə, bu cür mesajlar xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrdə Çinə diqqət yetirməyə və onun narrativinin formalaşmasına kömək edirdi. Lakin Qərb ölkələrində bu yanaşma Çinin daha aqressiv görünməsinə səbəb olurdu.

Həmin tvit həmçinin dərin etimadsızlıq yaratdı və beynəlxalq əməkdaşlığa böyük ehtiyac duyulan bir dövrdə diplomatik münasibətlərə zərər verdi. Bəzi mütəxəssislər bildirirlər ki, bu hadisə

ABŞ-Çin münasibətlərini daha da gərginləşdirdi və göstərdi ki, rəqəmsal diplomatiya düzgün idarə olunmadıqda geosiyasi problemləri daha da alovlandırma bilər [22].

4. X diplomatiyası: global dialoq üçün yeni bir arena

ABŞ Prezidenti Donald Tramp, diplomatiyanın aparılması üsulunu tamamilə dəyişdi — o, X platformasını əsas xarici siyasət aləti kimi istifadə edərək diplomatiyanı fərqli istiqamətə yönəltdi. Ən məşhur və eyni zamanda riskli anlardan biri o oldu ki, o, birbaşa Şimali Koreya lideri Kim Çen Ina tvit yazaraq belə dedi: “Məndə də nüvə düyməsi var, amma o, daha böyük və daha güclüdür və mənim düyməm işləyir!” [10].

Bu tvit bütün dünyada çox sayda insanı şoka saldı. Mütəxəssislər və media bunun nüvə müharibəsi riskini artıracağını söylədilər. Şimali Koreya cavab olaraq Trampı “əqli cəhətdən qeyri-sabit bir qoca” adlandırdı və bildirdi ki, bu tvit ABŞ-ın təhlükəli bir şey planlaşdırdığını sübut edir [4]. Avropadakı bəzi diplomatlar isə bu qədər ciddi bir təhdidin açıq şəkildə edildiyinə görə şoka düşdüklərini vurğuladılar.

Lakin bu tvitin qəribə bir təsiri də oldu. Bir çox insan qorxsa da, digərləri bu tvitin iki tərəfi danışqlara başlamağa vadar etdiyini düşünürdü. Bəzi analitiklər Trampın qeyri-sabit və gözlənilməz tvitlərinin bir təzyiq taktikası kimi işlədiyini deyirdi — əvvəl hədə, sonra razılaşma [14]. Daha sonra o, Kim ilə birbaşa görüşəcəyini də X vasitəsilə elan etdi, klassik diplomatik prosedurlardan istifadə etmədən [21].

Bu cür yanaşma daha sonra “şəxsi dövlət idarəçiliyi” (personalized statecraft) adını aldı. Bu modeldə lider birbaşa özü danışır və mesajı şəxsən yönləndirir, ənənəvi diplomatik vasitələrdən istifadə etmir [16; 20]. Digər liderlər də bu nümunəni izlədilər, məsələn, Zelenski müharibə dövründə tvitlərlə məlumat yayırdı, həmçinin İran, İsrail və Taliban rəsmiləri də dünyaya müraciət etmək üçün X-dən istifadə etməyə başladılar.

Amma yenə də bir çox ekspertlər hesab edirlər ki, beynəlxalq gərginlikləri tvitlərlə idarə etmək təhlükəlidir. Bəzi ABŞ generalları Trampın nüvə düyməsi haqqında tvitindən sonra istənilən cavaba hazır olmaq məcburiyyətində qaldıqlarını bildirirdilər. Bu hadisə göstərdi ki, rəqəmsal diplomatiya bəzən sülhə töhfə verə bilər, amma əgər ehtiyatla istifadə olunmasa, təhlükəni də artırma bilər.

5. Qlobal mediada etik qaydalar

Müasir media diplomatiyası ciddi çətinliklərlə birlikdə gəlir:

- **senzura:** Rusiya Ukrayna müharibəsi zamanı Facebook və BBC-yə girişə qadağa qoydu [19].
- **jurnalistlərin təhlükəsizliyi:** "Sərhədsiz Reportyorlar" təşkilatının məlumatına görə, təkcə 2023-cü ildə münafişə zonalarında jurnalistlərə qarşı 1000-dən çox hücum baş verib [16].
- **dezinformasiya:** 2016-cı il ABŞ seçkiləri zamanı rus botları sosial mediadan istifadə edərək amerikalı seçicilər arasında qütbləşməni artırdı. Müller hesabatı bu müdaxiləni təsdiqlədi [12].

Media etikasını artıq yalnız “nə” dərc olunursa yalnız ona deyil, həm də bu platformaya, alqoritmə və narrative kimin nəzarət etməsinə də diqqət yetirməlidir.

6. Media savadlılığı xarici siyasət aləti kimi

Media diplomatik silaha çevrildikcə, ictimai maarifləndirmə daha da vacib olur:

- **Finlandiya** məktəblərdə media savadlılığını tədris edir ki, bu da Rusiya təbliğatına qarşı müdafiə tədbiri kimi istifadə olunur [14].
- **Avropa İttifaqı** isə "EUvsDisinfo" adlı platformanı istifadəyə verib ki, bu da Avropa birliyini hədəf alan saxta xəbərlərin ifşasına yönəlib [8].
- **ABŞ Dövlət Departamenti** də münafişə zonalarında fəaliyyət göstərən jurnalistlərə manipulyasiyanı tanımaq üçün təlim proqramlarını maliyyələşdirir [18].

Rəqəmsal informasiya müharibəsi şəraitində vətəndaşlara manipulyasiyanı tanımaq artıq milli müdafiənin bir forması sayılır.

7. Medianın və diplomatiyanın gələcəyi

a. gələcəkdə nə olacaq?

- **süni intellekt:** Dərin saxta (deepfake) videolar seçkilərə təsir göstərə və ya uydurma hərbi cinayətlər yarada bilər [13]. 2023-cü ildə Pentaqonun guya partladığını göstərən saxta video panikaya səbəb oldu və birja dəyər itirdi. Videonun yalan olduğu sübut olunana qədər təlatüm davam etdi.

- **yeni platformalar:** X-in ciddi alətə çevrilməsi ilə Threads, BlueSky və Telegram kimi rəqiblər meydana çıxıb. Diplomatlar artıq bir neçə platformanı izləməli və onlardan istifadə etməlidirlər.

- **blokçeyn jurnalistikası:** Civil xarakterli platformalar senzura edilə bilməyən mərkəzsiz xəbər otaqları üzərində təcrübələr aparır.

b. hansı tədbirlər görülməlidir?

- Platformaların cavabdehliyini təmin edən daha güclü beynəlxalq tənzimləmə tətbiq olunmalıdır.

- Dövlət təbliğatı əvəzinə müstəqil jurnalistikanı təşviq edilməlidir.

- Diplomatlar və liderlər rəqəmsal diplomatiya bacarıqları üzrə maarifləndirilməlidirlər.

Nəticə. X platforması, artıq sadəcə qısa paylaşımlar üçün yer deyil — o, xarici siyasətdə güclü bir alətə çevrilib. Bu platforma liderlərin, diplomatların və hətta adi insanların qlobal məsələlərdə necə ünsiyyət qurduğunu dəyişdi. Cəmi bir tvitlə ölkə güclü siyasi mesaj göndərə, beynəlxalq böhrana cavab verə və ya hətta danışıqlara başlaya bilər. Bu cür birbaşa və sürətli ünsiyyət əvvəllər mümkün deyildi.

Lakin bütün bu gücə baxmayaraq, X diplomatiyası həm də müəyyən risklər daşıyır. Dezinformasiya, onlayn hücumlar və ya yanlış anlaşmalar ölkələr arasında ciddi problemlərə səbəb ola bilər. Liderlər və hökumətlər bu platformanı məsuliyyətli şəkildə necə istifadə edəcəklərini öyrənməlidirlər, yalnız özlərini göstərmək və ya emosional açıqlamalar vermək üçün yox, pozitiv fəaliyyət üçün.

Rəqəmsal diplomatiya böyüməyə davam etdikcə, X kimi platformaların müasir siyasətə necə təsir etdiyini anlamaq çox vacibdir. Aydındır ki, sosial media beynəlxalq münasibətlərin bir hissəsi olaraq qalacaq, əsas məsələ isə onun necə daha ağıllı, ədalətli və sülhsevər şəkildə istifadə olunmasıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Adesina, O. S. (2017b). Foreign policy in an era of digital diplomacy. *Cogent Social Sciences*, 3(1). <https://doi.org/10.1080/23311886.2017.1297175>
2. “American coronavirus”: China pushes propaganda casting doubt on virus origin | Coronavirus | The Guardian. (n.d.-c). Retrieved June 11, 2025, from <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/12/conspiracy-theory-that-coronavirus-originated-in-us-gaining-traction-in-china>
3. Bahar, H. M. (2020d). Social media and disinformation in war propaganda: how Afghan government and the Taliban use Twitter. *Media Asia*, 47(1–2), 34–46. <https://doi.org/10.1080/01296612.2020.1822634>
4. BREAKING NEWS - North Korea Tested Its Worst Year Ever Against Trump’s Policy In 2017. (n.d.-e). Retrieved June 11, 2025, from <https://catch4all.com/positive/2017/Nuclear/ASOND2017NKdenk.htm>
5. Can Journalists Use New Technologies to Build a Trusting, Sustaining Relationship with their Audiences? - National Civic League. (n.d.-f). Retrieved May 26, 2025, from https://www.nationalcivicleague.org/ncr-article/can-journalists-use-new-technologies-to-build-a-trusting-sustaining-relationship-with-their-audiences/?utm_source=chatgpt.com
6. Chen, K. A. (2023g). Digital nationalism: How do the Chinese diplomats and digital public view “Wolf Warrior” diplomacy? *Global Media and China*, 8(2), 138–154. <https://doi.org/10.1177/20594364231171785>
7. Comments (0). (n.d.-h). https://www.flickr.com/photos/eu_echo/49890272267
8. Courchesne, L., Rasikh, B., McQuinn, B., & Buntain, C. (2022i). ESOC Working Paper No. 30 Powered by Twitter? The Taliban’s Takeover of Afghanistan. <http://esoc.princeton.edu/wp30>.
9. DISINFO DATABASE. (n.d.-j). Retrieved May 26, 2025, from <https://euvsdisinfo.eu/disinformation-cases/>
10. Donald Trump boasts his nuclear button is “much bigger and more powerful” than Kim Jong-un’s - ABC News. (n.d.-k). Retrieved June 11, 2025, from <https://www.abc.net.au/news/2018-01-03/donald-trump-fuels-north-korea-tension-with-nuclear-button-claim/9301054>

11. Duncombe, C. (2017l). Twitter and transformative diplomacy: social media and Iran–US relations. *International Affairs*, 93(3), 545–562. <https://doi.org/10.1093/ia/iix048>
12. Fact Sheet: What We Know about Russia’s Interference Operations | German Marshall Fund of the United States. (n.d.-m). Retrieved June 11, 2025, from <https://www.gmfus.org/news/fact-sheet-what-we-know-about-russias-interference-operations>
13. Has X Been Dethroned? The Dynamic Landscape of Social Discourse Networks. (n.d.-n). Retrieved May 26, 2025, from https://www.piercom.com/news-insights/x-threads-bluesky-dynamic-social-discourse-network-landscape/?utm_source=chatgpt.com
14. How Finland starts its fight against fake news in primary schools | Finland | The Guardian. (n.d.-o). Retrieved May 26, 2025, from https://www.theguardian.com/world/2020/jan/28/fact-from-fiction-finlands-new-lessons-in-combating-fake-news?utm_source=chatgpt.com
15. How is Trump’s reelection likely to affect US foreign policy? (n.d.-p). Retrieved June 11, 2025, from <https://www.brookings.edu/articles/how-is-trumps-reelection-likely-to-affect-us-foreign-policy/>
16. In 2024, RSF equipped over 640 journalists and 140 media outlets in conflict zones | RSF. (n.d.-q). Retrieved June 11, 2025, from <https://rsf.org/en/2024-rsf-equipped-over-640-journalists-and-140-media-outlets-conflict-zones>
17. Koblentz, E. (2022r). Use of Twitter Helped Taliban Regain Control in Afghanistan, Researchers Find. <https://news.njit.edu/use-twitter-helped-taliban-regain-control-afghanistan-researchers-find>
18. Media Literacy and Press Freedom in the 21st Century - United States Department of State. (n.d.-u). Retrieved May 26, 2025, from <https://2017-2021.state.gov/media-literacy-and-press-freedom-in-the-21st-century/>
19. Putin’s crackdown on dissent: Moscow blocks BBC and Facebook over Ukraine war | The Independent. (n.d.-v). Retrieved June 11, 2025, from <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/russia-ukraine-putin-media-bbc-facebook-b2028941.html>
20. Reuters | Breaking International News & Views. (n.d.-w). Retrieved June 11, 2025, from <https://www.reuters.com/>
21. The Consequences of Trump’s Twitter Foreign Policy. (n.d.-z). Retrieved June 11, 2025, from https://www.fairobserver.com/region/north_america/ivan-farias-pelcastre-donald-trump-twitter-diplomacy-us-foreign-policy-news-14771/
22. Trump holds historic meeting with Kim with a tweet, handshake and “flowers of hope” | Reuters. (n.d.-ac). Retrieved June 11, 2025, from <https://www.reuters.com/article/world/trump-holds-historic-meeting-with-kim-with-a-tweet-handshake-and-flowers-of-ho-idUSKCN1TV0GL/>

САБИР МЕММЕДЛИ

*Бакинский государственный университет, Факультет журналистики,
профессор кафедры международной журналистики и информационной политики*

ЭХАБ ИСМАИЛ

*Бакинский государственный университет, Факультет журналистики,
докторант кафедры международной журналистики и информационной политики*

ВЛИЯНИЕ ДИПЛОМАТИЧЕСКИХ ВЫЗОВОВ ЧЕРЕЗ ПЛАТФОРМУ “X” (БЫВШАЯ “TWITTER”) НА СОВРЕМЕННУЮ ВНЕШНЮЮ ПОЛИТИКУ

В современном мире, связанном с цифровыми технологиями, X-платформа (бывшая Twitter) это не просто место для обмена мыслями, она стала важным инструментом международной дипломатии. В этой статье рассматривается, как X-платформа используется мировыми лидерами, правительствами и дипломатами для обмена сообщениями, является средством формирования глобального мнения и даже прямого влияния на внешнеполитические ре-

шения. Используя такие идеи, как «формирование повестки дня», «мягкая сила», авторы исследования объясняют процесс превращения X из базовой медиа-платформы в инструмент политического влияния и глобальной дипломатии.

В статье использованы такие конкретные факты X-дипломатии, как прямые твиты Дональда Трампа о Северной Корее, цифровая дипломатия Китая во время COVID-19, а также факты использования Россией и Украиной данной платформы во время войны. Эти примеры показывают, насколько быстрой, прямой и порой агрессивной может быть X-дипломатия. В исследовании также говорится о проблемах, связанных с X-платформой, в том числе о поддельных новостях, манипуляциях, онлайн-пропаганде, а также о том, как они влияют на доверие людей к СМИ. В итоговой части статьи отмечается, что X-дипломатия изменила способ общения стран друг с другом на публике. Это говорит о том, что нам нужно лучше знать СМИ, раскрывать правила общения в социальных платформах и способствовать тому, чтобы лидеры гуманно использовали социальные сети и не создавали международных проблем.

Ключевые слова: X-дипломатия, цифровая дипломатия, внешняя политика, социальные медиа, общественное мнение, мягкая сила, интернет-пропаганда

SABIR MAMMADLI

*Baku State University, Professor, Faculty of Journalism,
Chair of International Journalism and Information Policy*

EHAB ISMAEL

*Baku State University, Faculty of Journalism,
Doctoral student of the Department of International Journalism and Information Policy*

IMPACT OF DIPLOMATIC CHALLENGES VIA PLATFORM "X" (FORMERLY "TWITTER") ON CONTEMPORARY FOREIGN POLICY

Today, in our digitally connected world, X (now called X) is no longer just a place for sharing thoughts, it has become an important tool in how countries do diplomacy. This article looks at how X is being used by world leaders, governments and diplomats to share messages, shape global opinion and even affect foreign policy decisions directly. With using ideas like agenda-setting, framing, and soft power, the study explains how X turned from a basic platform to something that is deeply involved in political influence and global communication.

The paper uses real-world examples like Donald Trump's direct tweets to North Korea, China's digital diplomacy during COVID-19, and how both Russia and Ukraine use X during their war. These examples show how fast, direct and sometimes aggressive X diplomacy can be. It also talks about the challenges that come with it, like fake news, deepfakes, online propaganda, and how it affects people's trust in media. In the end, the article says that X diplomacy has changed the way countries talk to each other in public. It suggests that we need better media awareness, more rules for platforms, and smarter ways for leaders to use social media without causing problems.

Keywords: X Diplomacy, Digital Diplomacy, Foreign Policy, Social Media, Public Opinion, Soft Power, Online Propaganda.

Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix: 31 mart 2026-cı il.

Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 02 oktyabr 2026-cı il.

Rəyçilər: s.e.d. Adil Mirabdullayev, t.ü.f.d. Məmmədəğa Baxışov.